

Глава перша

Не знаю, як для кого, але для мене відчутною є різниця між дідом, який загинув під час Другої світової війни, і дідом, що помер у 2011 році. На перший погляд — суттєвої різниці немає, бо в сухому залишку ми маємо двох померлих дідів.

Але якщо заглибитися в це питання, то починаєш розуміти, що той дід, якого поховали в 43-му, був молодим, вправним, ідеалістичним, але недалекоглядним двадцятип'ятирічним юнаком, що загинув на чужій землі, залишив удовицею бабу, що померла у 70-му році минулого сторіччя. А також сиротами двох дітей. Один з них був моїм батьком. А інша — моєю тіткою. До могили того діда мене та мого брата одного разу возили батьки. Пам'ятаю, що це було навесні. І нас надто тепло вдягли, бо думали, що в цю пору там лютує мороз. Насправді там було тепліше, ніж у Берліні, і ми ледь не вчаділи в своїх пухових куртках.

Ми прочитали молитву за дідів спокійний сон, потім я почала співати «Інтернаціонал», але мати наказала мені припинити. Тоді я трохи посварила діда за те, що він повірив маячні Гітлера, бо не можна вірити чоловікам маленьким на зріст з такою жахливою зачіскою та вусами; а ще ми з Манфредом (це мій брат) поклали на могилу діда паперового літачка, якого насправді зробив Манфред. Але подарували ми його від нас обох. Манфред спочатку заперечував, він пропонував мені подарувати діду краватку (з тих міркувань — що це нормальний подарунок для чоловіка, нехай і померлого) або дідів улюблений роман (це було підступно з Манфредового боку, бо ніхто з нас не знав, чи вмів

дід взагалі читати, що вже казати про його улюблені книжки чи музику). Я встигла обуритися, але не встигла висловити своє обурення, як батько припинив Манфредове каверзування одним лише поглядом.

Наш батько працює федеральним суддею. А для того, щоб тебе сприймали сторони процесу, колеги, політикум та суспільство, ти мусиш навчитися не тільки переконливо говорити, але, що, можливо, й важливіше, переконливо дивитися. Через це вміння свого сина дід отримав від нас, своїх онуків, один подарунок.

На відміну від того діда, цей дід, що помер зараз, навряд чи був ідеалістичний, неможливо собі уявити ідеаліста, якому виповнилося дев'яносто чотири роки. Втім — хто знає. Проблема полягала навіть не в цьому. Проблема полягала в тому, що я не знала, що дід не загинув тоді, в сорок третьому. Я не знала, що це не він залишив удовою свою дружину, а дітей — сиротами, а саме вона залишила його вдівцем. І мене це вразило. Палали вуха, наче крихітні безпритульні діти розвели в них вогнище, щоб не змерзнути, і щось смажили, аби не померти від голоду.

Того дня я зайшла до батьків — полити квіти. Ненавиджу поливати квіти (причина цієї ненависті мені так само невідома, як і причина моєї огиди до витирання пилюки), але я дуже відповідальна. Батьки поїхали підтримати Манфреда на конкурсі архітектурних проєктів до Баварії. Манфред від цього казався. Але він був не з тих рідкісних людей (я, наприклад, знаю лише двох адвокатів), яким вдавалося змінити рішення, що ухвалив батько. Отже, вони поїхали. Я ж мусила пильнувати за батьківськими квітами, а ще вигулювати Троля, таксу Манфреда. Якщо чесно, то Троля повинна була вигулювати Бріг, Манфредова жінка. Але вона, хоча і не поїхала підтримувати його разом з батьками,

примудрилася поїхати на весілля подруги. З Манфредом вони посварилися з приводу того, яка подія є дійсно неповторною: весілля Амалиї чи Баварський конкурс проектів котеджів. Манфред стверджував, що — наскільки він знає Амалию — друге весілля з її безпосередньою участю нас не омине, бо вона дуже легковажна і заглядається на чоловічі сідниці навіть тоді, коли їсть ванільний крем, тоді, коли їй роблять щеплення, ба й навіть тоді, коли цілується з цим «її нещасним майжечоловіком»! А от спільнота баварських архітекторів чекати на нього не буде, наступного року конкурсні пріоритети та вимоги можуть бути іншими, крім того, цього разу в нього є всі шанси перемогти.

Бріг на це відказала, що наступного року баварські архітектори обов'язково проведуть черговий конкурс наметів, собачих буд, шпаківень, котеджів або якогось іншого лахозбірника і що Манфред туди знову попхається, і вона переконана, що його «ідіотська шпаківня» обов'язково переможе, бо її оберуть «ідіотські шпаки». А от Амалия не з тих жінок, які тільки те й роблять, що беруть шлюб. Ще вона сказала, що Манфреду має бути соромно за такі підступні думки про Амалию. І якщо він так думає про Амалию — їй зрозуміло, що так само він думає і про неї, Бріг, саме тому вони живуть три роки неодруженими. Вона так і знала, що він умисно підставляє свої сідниці під носа Амалиї кожного разу, як Амалия цілується зі своїм нареченим. І це — огидно! А ще вона сказала, що наймодніша біло-блакитна сукня подружки нареченої їй пасує надзвичайно. Я думала, що вона ще щось скаже. Манфред також. Але Бріг почала збирати свою валізу. А Манфред — свою. Зрештою, вони дійшли згоди, що справу «неповторність весілля Амалиї versus неповторність Баварського архітектурного конкурсу» вирішить наступний рік. І побилися на пляшку рейнського. Я розбила. Якби їм була потрібна моя правнича

порада, я б повідомила, що обидві ставки непевні. Але люди звикли більше довіряти букмекерам, ніж сучасним правникам. Іноді я їх чудово розумію.

Тому на вішаку моїх проблем опинилися і квіти, і Троль. Другу проблему я вирішила дуже швидко, забравши Троля до квартири батьків. Він вигулювся, вкрав з таці мою канапку з шинкою, виплюнув огірок і, схоже, взагалі почувався напрочуд добре, бо лежав на килимі й захоплено попискував, гризучи ніжку фотеля. А коли вона йому набридала — брався за китиці ковдри, що знесилено звисала до самої підлоги. Втомлена ковдра сірого кольору. Я його не сварила і не виховувала, бо це був не мій собака. Хоча мені хотілося смикнути його за хвоста. Але — ні. Призвичаїшся сварити братових псів, потім будеш шпиняти його дітей.

На те, що дзвонить телефон, я не звернула жодної уваги. Зрештою, поливати квіти я обіцяла. А відповідати на телефонні дзвінки — ні. А потім прийшов гер Олаф Кох. Я відразу його впізнала, щойно він забухикав у домофон. Олаф Кох ніколи не палив цигарок (принаймні я того не бачила, Манфред також), але кожную свою фразу (навіть вітання) він розпочинав, попередньо роздерши горлянку кашлем. Чимось це нагадувало оперного співака, хоча я розумію, що це дивна асоціація. Довелося йому відчинити. Це наш родинний Повірений. У нашій родині не заведено тримати повірених на ганку. Не знаю, хто започаткував цю традицію, але всі її дотримувалися. Крім того, він так просто не піде. Якщо вже доповз до нас. Берлін — місто великих відстаней.

Для Олафа Коха (варто сказати, що зазвичай він попереджував про те, що зайде, тому його візит був для мене несподіваним) мати готувала велике горнятко кави зі знежиреним молоком та обов'язкові солодоці з вишнями на білому блюдці. Батько навчався з ним в університеті і завжди каже

про нього, що Олаф ніколи не прагнув серйозної правничої слави та кар'єри. «Все життя він працює повіреним, і мені здається, що я залишаюся найповажнішим з його клієнтів». Коли я була маленькою, то думала, що у правничій ієрархії повірені посідають місця двірників. І дивувалася. А з приводу того, що Олаф Кох не вбивався за посаду федерального судді (батько ж вбивався, ще і як!), я думала: з таким прізвищем важко бути амбітним, все одно ти будеш програвати сумнозвісній паличці.

Отже, Олаф Кох увійшов до батьківської вітальні. Він розглядав мене з невпевненістю та недовірою. В його паперах щодо нашої родини було записано наступне: родина фон Вайхен. Йохан фон Вайхен, 1940 р. н., його честь федеральний суддя; Агнес фон Вайхен (у дівочтві — Барт), 1951 р. н., дизайнерка. Діти: Манфред (1974 р. н.) та Марта (1976 р. н.) фон Вайхен. У його свідомості я як була, так і залишаюся дитиною фон Вайхен. І він повірити не міг у те, що в дитини може бути сиве волосся (в мене рання сивина, спадок по материнській лінії). Свою сивину я не зафарбовую, мені подобається мати вигляд жінки, за сивиною якої вгадується насичене минуле.

Олафом Кохом Манфред фон Вайхен не читався як — Манфред фон Вайхен, 1974 р. н., архітектор; Марта фон Вайхен не читалася як — Марта фон Вайхен, 1976 р. н., доктор права, викладач. Так, хтось мав наслідувати батька. Манфреду пощастило, в дитинстві він продемонстрував (і не втомлювався демонструвати повсякчас) яскравий талант. Варто сказати, що завдяки своєму виявленому в дитинстві таланту все життя Манфред заощаджує на подарунках. У моїй хаті є коридор Манфреда, що веде до їдальні. На полицях стоять зроблені та подаровані ним скульптури та макети, на стінах — його ж картини, біля арки, що є входом, стоїть такса-споруда, там я оселила кілька